

провадження, усунення можливостей для зловживань з боку державних виконавців, необхідно доповнити наступним формулюванням — «у разі прийняття апеляційної скарги на ухвалу про залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду» та викласти у наступній редакції — «Виконавчий документ, прийнятий державним виконавцем до виконання, повертається до суду, який його видав, у разі відновлення судом строку для подання апеляційної скарги на рішення, за яким видано виконавчий документ, та прийняття такої апеляційної скарги до розгляду, (крім виконавчих документів, що підлягають негайному виконанню), прийняття апеляційної скарги до розгляду на ухвалу про залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду».

ЦИХОНЯ Д. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного процесу

ПЕРЕДУМОВИ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ СУДУ З ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

Суди першої, апеляційної, касаційної інстанцій і Верховний Суд України, відповідно до ч. 2 ст. 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 року, діють в Україні для забезпечення справедливого та неупередженого розгляду справ у розумні строки. Відповідно, наряду з принципами територіальності та спеціалізації у правовій доктрині виділяють принцип інстанційності. Зазначений принцип, як відзначає Р. М. Мінченко, полягає в тому, що цивільний процес розподіляється на провадження щодо розгляду цивільних справ судами чотирьох судових інстанцій: місцевим судом, судом апеляційної інстанції, Вищим спеціалізованим судом з розгляду цивільних і кримінальних справ і Верховним Судом України. Саме такий, чотирьохінстанційний судовий розгляд цивільної справи, як вважає вчена, забезпечить найбільшу ефективність цивільного судочинства і остаточність та обов'язковість прийнятих судових актів (Мінченко Р. М. Новели касаційного провадження у цивільно-процесуальному законодавстві України / Р. М. Мінченко // Часопис цивілістики. — 2010. — Випуск 9. — С. 37). У свою чергу, ефективний механізм судового захисту прав людини — це найбільш універсальний демократичний інструмент правової держави (Ківалов С. В. Актуальні проблеми судового захисту прав людини в Україні і міжнародні стандарти / С. В. Ківалов // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. — О., 2002. — Випуск 13–14. — С. 6.)

З урахуванням євроінтеграційного курсу України варто звернути увагу і на правову позицію Європейського Суду з прав людини, відображену в його ухвалі від 08.01.2008 року у справі «Скорик проти України», в якій Суд відзначив, що відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якщо в національному правовому порядку існує процедура апеляції, держава має гарантувати, що особи, які знаходяться під її юрисдикцією, мають право у апеляційних судах на основні гарантії, передбачені ст. 6 Конвенції (Ухвала Європейського Суду з прав людини у справі «Скорик проти України» від 08.01.2008 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.search.ligazakon.ua.>)

Держава, гарантуючи кожному захист його прав і свобод, забезпечує можливість отримання такого захисту у разі звернення особи до суду. Відповідно до приписів ч. 1 ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим. Якщо ж у судовому рішенні міститься судова помилка, то вона повинна бути виправлена до набрання цим рішенням законної сили. М. А. Гурвич відзначав, що система виправлення державою помилок і порушень, допущених її органами, створює надійну гарантію і охорону як інтересів учасників справи, так і поєднаних з ними державних та громадських інтересів. Засобом приведення цієї системи в дію слугує перш за все право сторін на оскарження рішення першої інстанції незалежно від його правильності (Гурвич М. А. Судебное решение. Теоретические проблемы. — М., 1976. — С. 11.).

Для реалізації можливості звернутися до апеляційного суду з апеляційною скаргою на рішення суду першої інстанції необхідна наявність низки передумов, що в правовій доктрині визначаються як попередні умови реалізації права на апеляційне оскарження. С. В. Васильєв поділяє передумови допустимості апеляційного оскарження на передумови об'єктивного (наявність об'єкта, з приводу якого подається апеляція; дотримання строку апеляції) та суб'єктивного (наявність певного кола осіб, які мають право подати апеляційну скаргу на рішення, ухвалу суду першої інстанції) характеру (Гурвич М. А. Судебное решение. Теоретические проблемы. — М., 1976. — С. 11)

У правовій доктрині значного поширення набуло твердження, що для реалізації права апеляційного оскарження та виникнення апеляційного провадження, окрім передумов об'єктивного та суб'єктивного характеру, є необхідним і дотримання низки формальних передумов (Корчевний Г. В. Право на оскарження судових рішень в апеляційному та касаційному порядку / Г. В. Корчевний // Судова апеляція. — 2006. — № 1 (2). — С. 25).

Незважаючи на деякі розбіжності у трактуванні передумов апеляційного оскарження у правовій доктрині та відсутність належної їх

систематизації, більшість вчених є одноставними у доцільності віднесення до передумов апеляційного оскарження належного об'єкту апеляційного оскарження; кола осіб, уповноважених на апеляційне оскарження; дотримання строків такого оскарження.

Отже, однією із основних об'єктивних передумов права апеляційного оскарження є належний об'єкт оскарження. На законодавчому рівні об'єкти апеляційного оскарження визначені у ст. 292 ЦПК України, відповідно до ч. 1 якої сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково.

Наступною об'єктивною передумовою є дотримання строку на апеляційне оскарження рішень суду першої інстанції.

Передбачені ст. 294 ЦПК України строки на апеляційне оскарження рішень чи ухвали суду першої інстанції необхідно обчислювати з урахуванням визначеного ст. 69 ЦПК України правила про початок перебігу процесуальних строків — з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок та з дотриманням вимог частин 3, 6 ст. 70 ЦПК України.

Суб'єктивною передумовою права на апеляційне оскарження є належність особи до кола суб'єктів, які мають право звернутися до суду з апеляційною скаргою. Питання щодо суб'єктів права апеляційного оскарження на законодавчому рівні вирішено у ч. 1 ст. 292 ЦПК України. Згідно з положеннями даної статті оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції мають право сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки. Таким чином, коло осіб, які можуть звернутися до суду з апеляційною скаргою, законодавцем необмежено. А саме, право апеляційного оскарження, крім осіб, які беруть участь у справі, поширюється також і на тих осіб, які не брали участі у справі за умови, що суд вирішив питання про їх права та обов'язки.

Право на апеляційне оскарження особами, які не брали участі у справі, позитивно сприйнято судовою практикою, зокрема, закріплено у п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 року «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку». Однак, реалізація даного права, згідно з позицією спеціалістів Верховного Суду України є можливою за умови, якщо суд вирішив питання про права та обов'язки таких осіб.